

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Бубенець В.Ю.

студентка,

Інститут післядипломної освіти

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ: ПРОБЛЕМИ, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Розвиток інтеграційних процесів в Європі є звичайним явищем, що визначає теперішній та майбутній її розвиток, місце в системі міжнародних відносин. Україна заявила про Європейський вибір відразу після того, як стала незалежною. Проте, на сьогодні стало зрозуміло, що інтеграційний процес не буде таким простим і передбачувальним, як уявляли собі українські політики.

Адже, чинне законодавство щодо їх правового регулювання містить чимало прогалин та є застарілим, а тому безперечно потребує вдосконалення та оновлення.

Викладене вище, зумовлює актуальність та доцільність дослідження вибраної теми в контексті сучасної правової думки, оскільки в сучасних умовах вона є досить актуальною та не досить дослідженою.

На сьогоднішній день в Україні існує 11 спеціальних (вільних) економічних зон і 9 територій пріоритетного розвитку, але нині вони не користуються преференціями. Постійний процес зміни влади в Україні протягом 2000–2012 рр. призвів до посилення «дебатів» з приводу доцільності та необхідності функціонування СЕЗ у нашій державі. Ще в 2010 р. Кабінетом Міністрів України було підготовлено законопроект про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 р., в якому передбачалося створення в кожній області по два індустриальні парки. І тодішня, і сьогоднішня влада висловлюється на підтримку СЕЗ, хоча ще в 2005 р. податкові пільги в 11-ти СЕЗ були скасовані з метою усунення можливих проявів зловживання та ухилення від сплати податків. Таким чином, в Україні створено 12 вільних економічних зон, запроваджено спеціальний режим інвестиційної і інноваційної діяльності восьми технологічних парків, на територіях восьми областей і Автономної республіки Крим – спеціальний режим інвестиційної діяльності [6, с. 158-159].

Зважаючи на таку чималу кількість вільних економічних зон в Україні необхідним є дослідження їх правового регулювання. Правове регулювання ВЕЗ здійснюється як правило внутрішнім національним законодавством держави у якій розміщуються ВЕЗ. Так, зокрема, в Законі України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» зазначено, що на території спеціальної (вільної) економічної зони діє законодавство України з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» або законом про створення конкретної спеціальної (вільної) економічної зони. Закон про створення конкретної спеціальної (вільної) економічної зони не може суперечити Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [2].

ВЕЗ, яка діє, в першу чергу, як інститут національної економіки різних за ступенем економічного розвитку держав, тим не менш є більшою мірою інтернаціональним елементом міжнародної економічної діяльності, результатом інтеграції та кооперації на міжнародному рівні, що набуває все більшої актуальності у зв'язку з очевидною глобалізацією міжнародної економіки. У наявності взаємозалежність і взаємодоповнюваність міжнародних та національних норм права, що регулюють діяльність ВЕЗ і визначають тенденції їх розвитку. Доводиться констатувати, що інститут ВЕЗ де-факто став реалією міжнародної економічної інтеграції як одна з найбільш прогресивних форм іноземних інвестицій, але до цих пір не має необхідного комплексу міжнародних нормативно-правових документів, які б регулювали цей аспект міжнародно-економічної діяльності. Відсутність комплексу імперативних і диспозитивних правових норм, аналогічних регулюванню міжнародної торгівлі в межах СОТ, не тільки не сприяє розвитку інституту ВЕЗ, як ефективного інструменту залучення іноземних інвестицій, технологій та управлінського досвіду, але і може привести до негативних наслідків [5, с. 209].

Як відомо для ефективного розвитку ВЕЗ необхідно забезпечити вигідні умови. До таких можна віднести податкові звільнення. Проаналізуємо національне законодавство України в частині регулювання податкових звільнень, які притаманні СЕЗ, що діють на території України, та які є невід'ємним елементом їх спеціального правового режиму економічної діяльності. Візьмемо для прикладу виробничі зони – «Донецьк», «Азов», «Яворів». Для Донецької області питання, пов'язані зі створенням СЕЗ, не є новим. Ще на початку 90-х рр. ХХ ст. матеріали про необхідність цього направлялися до Кабінету Міністрів, але з різних причин рішення не були прийняті. Зараз область має законодавчу базу для розвитку СЕЗ. Початок їх створенню

поклали Указ Президента від 18 червня 1998 р. «Про спеціальні економічні зони і спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» і Закон з такою ж назвою від 24 грудня 1998 р. Спеціальна економічна зона «Донецьк» та спеціальна економічна зона «Азов» створюються на строк 60 років у межах таких територій: спеціальна економічна зона «Донецьк» знаходиться на півдні міста Донецька і займає площу 466 гектарів; спеціальна економічна зона «Азов» знаходиться на півдні міста Маріуполя Донецької області і займає площу 314,8 гектара [3]. За даними офіційного сайту Верховної Ради України, останні оновлення даного закону були здійснені ще 2006 року. Зважаючи на події сьогодення, зокрема, військові події, що відбуваються саме на сході України, в Донецькій області, даний нормативно-правовий акт потребує відповідних змін та оновлень.

Згідно із Законом України «Про спеціальну економічну зону «Яворів» на період до 1 січня 2020 р. в адміністративно-територіальних межах Яворівського району Львівської області, за винятком Яворівського військового полігона і військових частин, створюється спеціальна економічна зона. СЕЗ «Яворів» поєднує в собі ознаки виробничої, вільної митної зони і технологічного парку. Структурно зона складається з автопорта «Краковець» і комплексної виробничої зони, до якої належить і технологічний парк [4]. За даними офіційного сайту Верховної Ради України, останні оновлення даного закону були здійснені ще 2006 року. Проте з того часу багато що змінилося. На сьогодні на території Яворівського району Львівської області відбуваються тренування військових, що, на нашу думку, спонукає внести відповідні зміни до зазначеного нормативно-правового акта.

Керуючись вітчизняним законодавством про функціонування зазначених СЕЗ, основним завданням їх створення повинні бути: розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, організація нових робочих місць, залучення інвестицій у пріоритетні галузі виробництва, впровадження нових технологій, модернізація діючих виробництв, розвиток сучасної виробничої, транспортної та ринкової інфраструктури, ефективне використання природних ресурсів тощо. Також законодавством передбачено певні привілеї щодо функціонування СЕЗ та оподаткування суб'єктів, що діють на їх територіях. Однак, якщо детально проаналізувати нормативно-правові акти, якими регулюються «пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб на територіях СЕЗ», зокрема на територіях СЕЗ «Донецьк», «Азов», «Яворів», то бачимо, що жодних реальних податкових чи митних послаблень законодавство не надає. Зазначені закони носять майже декларативний характер, встановлюючи лише межі СЕЗ та визначаючи

мету їх створення, а також порядок ліквідації та повноваження інституцій, які керують їх діяльністю [6, с. 159].

Викладене вище дозволяє зробити висновок, що чинне національне законодавство щодо правового регулювання вільних економічних зон містить чимало колізій та прогалин, є застарілим, а тому потребує вдосконалення та оновлення. Зокрема, вбачається за необхідне внести відповідні зміни та доповнення до Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992р. щодо регулювання визначення поняття вільної економічної зони та видів вільних економічних зон. А також до спеціальних законів, які регулюють вільні економічні зони в конкретних частинах України. Зокрема, до Закону України «Про спеціальні економічні зони і спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» від 24 грудня 1998 р. та Закону України «Про спеціальну економічну зону «Яворів» від 15.01.1999 р. Адже, враховуючи події сьогодення вільні економічні зони на зазначених територіях не можуть функціонувати повним чином. Вказані заходи сприятимуть підвищенню ефективності застосування нормативно-правових норм щодо правового регулювання вільних економічних зон.

Насамкінець, слід зауважити, що проблеми поняття, видів та правового регулювання вільних економічних зон потребують подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 676.
3. Закон України «Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» від 24.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 7. – Ст. 50.
4. Закон України «Про спеціальну економічну зону «Яворів» від 15.01.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 15. – Ст. 82.
5. Денисенко С.І. Міжнародно-правові аспекти діяльності спільних вільних економічних зон на шляху розвитку міжнародної економічної інтеграції / С.І. Денисенко // Вісник Академії адвокатури України. – 2012. – № 1. – С. 203-210.
6. Шутова О.С. Вільні економічні зони як різновид територіальних податкових звільнень / О.С. Шутова // Часопис Київського ун-ту права. – 2013. – № 1. – С. 157-161.